ŽVALGOMIEJI TYRINĖJIMAI LABŪNAVOJE

Manvydas VITKŪNAS

2003 m. rugpjūčio mėnesį buvo atliekami žvalgomieji tyrinėjimai Labūnavos ežero (Širvintų r., Čiobiškio sen.) P pakrantėje, siekiant rasti spėjamos senovės gyvenvietės pėdsakus.

Tyrinėjimų vieta yra netoli Labūnavos (Liukonių) pilkapyno, vadinamo Švedų kapais (A 1465). Šis pilkapynas yra miške, dešiniajame Labūnavos (Davonių) ežero bei per šį ežerą tekančio Kamajos upelio krante, apie 70 m į Š nuo šių vandens telkinių, 550 m į Š nuo Čiobiškio–Liukonių kelio. Pagal išorinius požymius (griovių pėdsakus kai kurių pilkapių sampilų papėdėje) šis pilkapynas, kuriame yra apie 40 pilkapių, datuotinas vėlyvuoju geležies amžiumi. Jis yra gana toli nuo kitų archeologinių paminklų. Labūnava, kaip ir netoliese esantys Gelvonai, minima XIV a. pabaigos kryžiuočių kelių aprašymuose. Todėl buvo padaryta prielaida, kad į P nuo pilkapyno, kitoje ežero ir upelio pusėje, galėjo būti vienalaikė su pilkapynu bei vėlyvesnė viduramžių laikotarpio senovės gyvenvietė.

Žvalgomieji tyrinėjimai buvo 2002 m. pradėtų archeologinių žvalgymų tęsinys. 2002 m. šioje vietoje archeologinių žvalgymų metu žemės paviršiuje aptikti su įžemio smėliu arimo metu sumaišyti kultūrinio sluoksnio pėdsakai – pilkšvas gruntas, smulkūs angliukai, smulkios keramikos šukelės. Apžiūrint teritoriją, tarp jaunų pušaičių pustomame smėlyje žemės paviršiuje rastos keturios keramikos šukės – dvi žiestų puodų lygiu paviršiumi, viena apžiesto (?) ir viena neaiški labai smulki žiesto puodo šukė. Gretimos sodybos šeimininkė Vitalija Ragaliauskienė papasakojo, jog ši vieta tik prieš keletą metų apsodinta pušaitėmis, o tarybiniu laikotarpiu čia buvo dirbamas kolūkio laukas, ariamas giliavagiais plūgais. Iš to galime spręsti, kad visa pušimis apsodinta senosios gyvenvietės teritorija anksčiau yra perarta.

Siekiant patikrinti šią prielaidą bei tikintis surasti senosios gyvenvietės buvimą šioje vietoje galinčių paliudyti radinių, nuspręsta iškasti kelis šurfus. Tyrinėjimus iš dalies finansavo leidykla „Versmė“.

Žvalgymams buvo pasirinktas kairysis upelio ir ežero P krantas. Čia ežero krantas pereina į stačią molingą terasą, kurios viršuje prasideda smėlinga lyguma. Joje apie 50 m nuo ežero kranto linijos yra šiuo metu negyvenama sodyba, prieš keletą metų priklausiusi Kupčiūnams. Sodybos savininkai nuolat keičiasi. Susisiekti su dabartiniu sodybos šeimininku nepavyko, todėl šurfų kasimo darbai pačioje sodyboje, kuri šiuo metu yra apleista, nebuvo vykdomi. Žvalgomiesiems tyrinėjimams pasirinkta vieta sodybos V prieigose esančiame smėlyne, kuris apaugęs reta žoline augmenija ir jaunomis pušaitėmis.

Iškasti penki 1 m^2 dydžio šurfai. Šurfe 2 rastos trys keramikos šukės, iš kurių dvi – žiestų lygiu paviršiumi puodų sienelės, kuriose yra grūsto granito. Dėl smulkumo ir neišraiškingumo šių šukių datuoti negalime. Viena šukė – žiesto lygiu paviršiumi indo (spėjama – XVI–XVII a. ąsočio) dugnelio kraštas. Šurfe 4 rastos keturios žiestų lygiu paviršiumi puodų sienelių šukės, kuriose yra grūsto granito priemaišų. Šurfuose 1, 3 ir 5 radinių nerasta.

Rastos keramikos šukės liudija šioje vietoje buvus žemės dirbimo metu visiškai arba iš dalies sunaikintą gyvenvietę arba kaimavietę. Rasta smulki žiesta keramika nedatuojama, išskyrus spėjamą ąsočio dugnelį, preliminariai datuojamą XVI–XVII a. Turimi tyrinėjimų duomenys leidžia teigti, kad šioje vietoje buvo Naujųjų laikų kaimavietė. Atsižvelgiant į tai, jog Labūnava rašytiniuose šaltiniuose minima nuo XIV a., čia galima tikėtis rasti ankstesnių laikotarpių gyvenviečių pėdsakų. Žvalgymų metu aptikti radiniai perduoti KAIRM.

SURVEY EXPLORATIONS IN LABŪNAVA

In 2003 on the southern bank of Lake Labūnava (Širvintos district) 5 test pits (5 m^2) were performed. The small pottery found was not dated, except a bottom of a jug which is preliminary dated to the 16th–17th centuries. The exploration data imply that a New Ages village was situated here. Taking into account that Labūnava has been mentioned in historic records since the 14th century, it is possible to expect to find the features of settlements of earlier periods.